

چهره‌پردازان طنزاندیش

نگاهی به کاریکاتور چهره در ایران و جهان

جریان موج نو هنر کاریکاتور که در قرن بیستم رخ داد، حاصل تمامی تحولات و فراز و نشیب‌هایی است که کاریکاتور چهره در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی تجربه کرده است. هنرمندان این رشته پس از گذر از دوران رنسانس و بعد از تجربه و شناخت دیدگاه‌ها و سبک‌های تازه هنری از جمله امپرسیونیست، نئومپرسیونیست و اکسپرسیونیست، روح جدیدی در کالبد کاریکاتور دمیدند و پایه‌گذار حرکت‌های پویا در این عرصه شدند.

دهه ۶۰ میلادی را می‌توان یکی از نقطه‌های عطف در جریان کاریکاتور چهره جهان دانست. این رخدادها، دنباله تحولات این هنر پس از جنگ جهانی دوم بود. هنرمندان نام‌آوری چون دیوید لوین، اودارد سورل، رالف استدن و آل هیرشفیلد که رنسانس کاریکاتور چهره را ایجاد کرده بودند، الگوهای مناسبی برای کارتونისტ‌های مطبوعاتی دوره‌های بعد شدند تا با استفاده از کاریکاتور چهره در کارتون‌های مطبوعاتی‌شان، عمق تاثیر آثارشان را دوچندان کنند. در پیدایش هر حرکت تازه‌ای، شرایط اجتماعی و سیاسی نقش تعیین‌کننده‌ای تارند اما در مقطعی، ظهور برخی چهره‌های خاص، جریان‌سازند. به‌قدر چهره سیاستمداران و کارگزاران یک کشور، طنزآمیزتر در میان کاریکاتوریست‌ها طرفداران بیشتری خواهند یافت؛ چه سوز‌های فراوانی را به دست این هنرمندان بارک‌اندیش می‌دهند تا دستمایه آثارشان شود.

کاریکاتوریست‌هایی که پس از ماجرای واترگیت و کناره‌گیری ریچارد نیکسون (رئیس‌جمهور اسبق امریکا) در سکوتی نسبی به سر می‌بردند و در عطش سوز‌های جذاب، مجبور به سر و کله زدن با موضوعات تکراری و نه‌چندان گیرا بودند، با انتخاب رونالد ریگان به عنوان ریاست‌جمهوری امریکا، فضای لازم را به دست آوردند تا تمامی رخت سال‌های گذشته را به فرستی طلایی برای خود تبدیل کنند.

فیزیک چهره ریگان به همراه خطوط پرشماری که روی صورت داشت در کنار سخنرانی‌ها، مواضع و شیوه‌اش در اداره کشور، برای کاریکاتوریست‌ها غنیمتی بود به نحوی که از رونالد ریگان به عنوان «هدیه الهی» نام می‌بردند.

تاثیر کاریکاتور چهره در انتقال پیام به مخاطب به اندازه‌ای است که کارتونیت‌های مطبوعاتی سراسر دنیا نیز به خوبی می‌دانند که اگر آثارشان همراه با کاریکاتور چهره سیاستمداران و مسوولان خلق شود، سریع‌تر و عمیق‌تر قادر به ماندگاری در افکار بینندگان آثارشان خواهند بود.

اما در این نوشته بیشتر تلاش‌ام آن است تا در مورد کسانی صحبت کنم که به شکل تخصصی به خلق کاریکاتور چهره می‌پردازند.

برخلاف ایران، کار کاریکوست‌های چهره پرشماری در جهان وجود دارند که بررسی آثارشان، کتاب‌ها و

مقالات بسیاری را می‌طلبد.

اما در این میان شاید سخن گفتن درباره آثار دو شخصیت تاثیرگذار در عرصه کاریکاتور چهره دنیا یعنی دیوید لوین امریکایی و سیاستین کروگر آلمانی جذاب و خواندنی باشد.

دیوید لوین

مهندسی در لباس کاریکاتوریست

کاریکاتوریستی که در سال ۱۹۲۶ میلادی در امریکا متولد شد و در آخرین روزهای سال ۲۰۰۹ بعد از گذر از یک دوره بیماری طولانی درگذشت. وی که بعد از ۳۰ سالگی به این‌ عرصه هنری پا گذاشت، با شیوه و نگاه منحصر به فرد خود، بسیاری را شیفته کاریکاتور کرد و عده زیادی نیز با تاثیر از سبک او به خلق آثار کاریکاتور پرداختند.

دیوید با ترسیم کاریکاتور شمار زیادی از نویسندگان، سیاستمداران و هنرمندان، آنها را در ذهن بینندگان نقش‌جاودانه کرده است. از ویژگی‌های بارز او، شناخت کم‌نظیرش از ساختار چهره است و هر خطی که می‌گذارد، حساب‌شده و همراه با آگاهی از خصوصیات درونی چهره‌ای است که سوزِ وی شده است.

هاشورهای ضرب‌دری و قلم‌گیری‌های ظریف و کاریکاتورهایی که همگی به شکل سیاه و سفید خلق شده‌اند، از دیگر خصوصیات کارهای اوست. دیوید لوین در حقیقت چهره‌ها را مهندسی می‌کند. آثار او شسته رفته‌اند. به شباهت سوز‌ه‌هایش وفادار است و اغراق‌هایش سهل و ممتنع‌اند.

آثار بسیاری از وی روی جلد مجلاتی چون نیوزویک و تایم منتشر شده‌اند.

لوین بر اساس تقسیم‌بندی استیون هلر (مدیر هنری نیویورک‌تایمز، شاخص اصلی دوران رنسانس کاریکاتور چهره (۱۹۸۱–۱۹۴۵) است.

سیاستین کروگر، چهره‌نگار جادوگر

برخلاف دیوید لیواین، چهره‌هایی که به قلم سیاستین کروگر خلق می‌شوند، با خطوط بی‌رحم و گاهی خط‌های وحشی روی صفحه بوم می‌نشینند. سیاستین کروگر متولد ۱۹۶۳ هاملین آلمان، در رشته نقاشی و گرافیک تحصیل کرده و از سال‌های اول جوانی خود را به عنوان نقاش، تصویرگر و کاریکاتوریستی تاثیرگذار معرفی کرده است. آنچه آدمی را از دیدن آثار کروگر، حیرت‌زده می‌کند، اجرای کاریکاتورها در اندازه‌های بسیار بزرگ با استفاده از تکنیک اکریلیک است.

او که نقاشی چهره‌دست است، با استفاده از تکنیک‌های نقاشی، کاریکاتورهایش را به آثاری ماندگار در عرصه هنرهای تجسمی تبدیل می‌کند که با نقاشی‌های ارزشمند کلاسیک اروپا برابری می‌کند. سیاستین کروگر، نه‌تنها کاریکاتوریست پرتوانی در ترسیم پرتره‌هاست، بلکه از آناتومی سوز‌ه‌هایش در انتقال حس درونی سوز‌دها، استادانه سود می‌جوید. وی جلوه‌ای از کاریکاتور مدرن را ارائه کرده که در ایران هواداران پرشماری یافته است.

در ایران چه خبر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

سال پنجم ■ شماره ۱۱۰۲ ■ سه‌شنبه ۱۱ آبان ۱۳۸۹

سال پنجم ■ شماره ۱۱۰۲ ■ سه‌شنبه ۱۱ آبان ۱۳۸۹

کارتون‌لند ۱۵

اما در ایران همزمان با ورود مجله ملانصرالدین و آشنایی ایرانی‌ها با تصاویر کارتونی که توسط دو هنرمند برجسته این نشریه یعنی «روت» و «شلینگ» خلق می‌شد، کاریکاتورهای چهره نیز وارد ایران شدند؛ چه این دو هنرمند در آثارشان از چهره‌های رجال عصر قاجار به خصوص محمدعلی‌شاه بسیار بهره می‌بردند. رویکرد این هنرمندان به کاریکاتور چهره شخصیت‌های شناخته‌شده آن دوره ایران، الگوی مناسبی برای هنرمندان روزنامه‌ها و مجلات دیگری چون «حشرات‌الارض»، «ناهید»، «آذر‌یاچان»، «نیزور» و… شد.

گرچه در دوران تحول کاریکاتور در ایران، کارتونیت‌های شاخصی چون بیوک احمدی، جعفر تجارچی، عباس توفیق و حسین توفیق به استفاده از کاریکاتور چهره در آثارشان پرداختند، اما در این میان «محسن دولو» موج نویی را با کاریکاتورهای چهره‌راش در ایران ایجاد کرد.

«دولو» که تحت تاثیر کاریکاتوره‌ای چهره اروپایی قرار داشت، به شکلی حرفه‌ای به خلق آثار هنری پرداخت، به نحوی که در سال ۱۹۶۳ میلادی با ارائه کاریکاتور چهره خورشف (نخست‌وزیر اتحاد جماهیر شوروی سابق)، عنوان سوم نمایشگاه بین‌المللی کاریکاتور مونترال کانادا را به دست آورد. وی از سال ۱۳۴۶ به مدت یک دهه، مدیر مجله «کاریکاتور» بود؛ مجله‌ای که روی جلدهایش با کاریکاتورهای چهره‌ای ارائه می‌شد که «دولو» شیوه‌ای قابل تحسین به همراه رنگ‌گذاری‌های چشم‌نواز خلق می‌کرد.

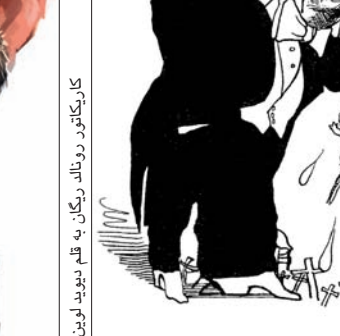
اما در میان کاریکاتوریست‌های چهره آن دوران باید به آثار احمد سخاوز اشاره کرد. سخاوز در کنار کارتون‌های مطبوعاتی، چهره‌هایی از مشاهیر ایران و جهان خلق کرد که در ذهن بسیاری، وی را به عنوان کاریکاتوریست چهره تثبیت کرد.

غلامعلی لطیفی اما با وارد کردن حرفه‌ای کاریکاتور چهره در آثار کارتون مطبوعاتی خود، این شیوه را وارد مرحله تازه‌ای کرد. در آن دوره کارتون‌های مطبوعاتی‌ای منتشر می‌شدند که کاریکاتور چهره در آنها خدیل بود اما آثار غلامعلی لطیفی به گونه‌ای خلق می‌شد که اگر چهره‌ها را جدا از فضای پیرامون فرض می‌کردید، می‌توانستید آنها

را به عنوان احمد سخاوز اشاره کرد. سخاوز در کنار کارتون‌های مطبوعاتی، چهره‌هایی از مشاهیر ایران و جهان خلق کرد که در ذهن بسیاری، وی را به عنوان کاریکاتوریست چهره تثبیت کرد.

غلامعلی لطیفی اما با وارد کردن حرفه‌ای کاریکاتور چهره در آثار کارتون مطبوعاتی خود، این شیوه را وارد مرحله تازه‌ای کرد. در آن دوره کارتون‌های مطبوعاتی‌ای منتشر می‌شدند که کاریکاتور چهره در آنها خدیل بود اما آثار غلامعلی لطیفی به گونه‌ای خلق می‌شد که اگر چهره‌ها را جدا از فضای پیرامون فرض می‌کردید، می‌توانستید آنها

باید به آثار احمد سخاوز اشاره کرد. سخاوز در کنار کارتون‌های مطبوعاتی، چهره‌هایی از مشاهیر ایران و جهان خلق کرد که در ذهن بسیاری، وی را به عنوان کاریکاتوریست چهره تثبیت کرد.

کاریکاتور دیوید لوین

آتونیو آتونه>.....● ترجمه یحیی تدین

کاریکاتور علی لاریجانی به قلم بزرگمهر حسین‌زاد

کاریکاتور رونالد ریگان به قلم دیوید لوین

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر

کاریکاتور آل پاچو به قلم سباستین کروگر